

Облік та оподаткування

УДК 336.2: 338.2

Кузьменко Наталія Володимирівна

магістр

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Кузьменко Наталия Владимировна

магистр

Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского

Kuzmenko Nataliia

Master's Degree of

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Онищенко Оксана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Онищенко Оксана Владимировна

кандидат экономических наук, доцент

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

Onyshchenko Oksana

PhD, Associate Professor

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Циган Раїса Миколаївна

старший викладач

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Цыган Раиса Николаевна

старший преподаватель

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

Tsyhan Raisa

Senior Lecturer

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

**ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО
БІЗНЕСУ**
**ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЙ В СИСТЕМЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ
МАЛОГО БИЗНЕСА**
**TRENDS OF CHANGES IN THE SMALL BUSINESS TAXATION
SYSTEM**

Анотація. Тенденції змін у оподаткуванні малого бізнесу є однією з найбільш актуальних питань сучасного ведення бізнесу. Мале підприємництво є фундаментальною одиницею економіки будь-якої країни, тому всебічне вивчення проблематики цікавить багатьох вітчизняних вчених, деякі роботи яких було згадано у статті. Від своєчасного прогнозування тенденцій змін залежить можливість малого бізнесу швидко адаптуватись до нових умов. Тому проведення прогнозування змін розмірів основних податків є невід'ємною частиною у дослідженні системи оподаткування малого бізнесу. У роботі проведено дослідження основних моментів динаміки змін в системі оподаткування малого бізнесу з 2011 по 2021 роки. Зазначено, які основні податки сплачуються на загальній системі оподаткування та окреслено критерії для переходу на спрощену систему оподаткування (інформація представлена у вигляді схеми). Для переходу на спрощену систему оподаткування підприємцю варто знати всі його особливості, тому у роботі було охарактеризовано переваги та недоліки оподаткування на спрощеній системі. Висвітлено суми єдиного податку та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування станом на 01.01.2021 рік (інформацію подано у вигляді таблиці). На основі даних було побудовано графік змін рівня єдиного соціального внеску за досліджуваний період (з 2011 по 2021 рік включно), з якого було зроблено висновок щодо тенденцій змін. Проведено розрахунок розміру єдиного соціального внеску на кінець 2021 року та прогнозовано подальші зміни. Проведено розрахунок величини єдиного

податку для першої та другої групи ФОП станом на 01.12.2021, а також здійснено прогноз росту. На основі проведених досліджень та розрахунків було зроблено загальний висновок щодо подальших змін у системі оподаткування малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: оподаткування, малий бізнес, ЄСВ, єдиний податок, ФОП.

Анотація. Тенденции изменений в налогообложении малого бизнеса является одной из наиболее актуальных вопросов современного ведения бизнеса. Малое предпринимательство является фундаментальной единицей экономики любой страны, поэтому всестороннее изучение проблематики интересует многих отечественных ученых, некоторые работы которых было упомянуто в статье. От своевременного прогнозирования тенденций изменения зависит возможность малого бизнеса быстро адаптироваться к новым условиям. Поэтому проведение прогнозирования изменений размеров основных налогов является неотъемлемой частью в исследовании системы налогообложения малого бизнеса. В работе проведено исследование основных моментов динамики изменений в системе налогообложения малого бизнеса с 2011 по 2021 годы. Указано, какие основные налоги уплачиваются на общей системе налогообложения и обозначены критерии для перехода на упрощенную систему налогообложения (информация представлена в виде схемы). Для перехода на упрощенную систему налогообложения предпринимателю следует знать все его особенности, поэтому в работе были охарактеризованы преимущества и недостатки налогообложения по упрощенной системе. Освещены суммы единого налога и единого взноса на общеобязательное государственное социальное страхование по состоянию на 01.01.2021 год (информация представлена в виде таблицы). На основе данных было построено график изменения уровня единого социального взноса за исследуемый период (с 2011 по 2021 год

включительно), из которого был сделан вывод о тенденциях изменений. Проведен расчет размера единого социального взноса на конец 2021 и прогнозируемо дальнейшие изменения. Проведен расчет величины единого налога для первой и второй группы ФЛП по состоянию на 01.12.2021, а также осуществлен прогноз роста. На основе проведенных исследований и расчетов был сделан общий вывод о дальнейших изменениях в системе налогообложения малого бизнеса в Украине.

Ключевые слова: налогообложение, малый бизнес, ЕСВ, единый налог, ФЛП.

Summary. Trends in small business taxation is one of the most pressing issues of modern business. Small business is a fundamental unit of the economy of any country, so a comprehensive study of the issue is of interest to many domestic scientists, some of whose work was mentioned in the article. The ability of small businesses to quickly adapt to new conditions depends on timely forecasting of trends. Therefore, forecasting changes in the size of basic taxes is an integral part of the study of the small business taxation system. The study examines the main points of the dynamics of changes in the system of small business taxation from 2011 to 2021. It is indicated which basic taxes are paid on the general system of taxation and the criteria for transition to the simplified system of taxation are outlined (the information is presented in the form of the scheme). To move to a simplified system of taxation, the entrepreneur should know all its features, so the paper described the advantages and disadvantages of taxation on a simplified system. The amounts of the single tax and the single contribution to the obligatory state social insurance as of January 1, 2021 are highlighted (the information is presented in the form of a table). Based on the data, a schedule of changes in the level of the single social contribution for the study period (from 2011 to 2021 inclusive) was constructed, from which a conclusion was made about the trends of change. The size of the single social contribution for the end of 2021 has been calculated and further changes are

forecast. The size of the single tax for the first and second groups of sole proprietorships as of December 1, 2021 was calculated, and the growth forecast was made. Based on the research and calculations, a general conclusion was made about further changes in the system of small business taxation in Ukraine.

Key words: *taxation, small business, ERUs, single tax, private entrepreneur.*

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням будь-якої держави є створення економічних умов для розвитку бізнесу незалежно від їх розміру. Кожного року уряд країни вносить ряд змін в систему оподаткування. Найбільш вразливими до постійних змін податкових нововведень на сьогодні залишаються фізична особа підприємець (ФОП). Таким чином, малий бізнес знаходиться під податковим тягарем та потребує вирішення основних питань оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення алгоритмів оподаткування фізична особа підприємець та удосконалення спрощеної системи оподаткування є однією з найважливіших аспектів діяльності підприємництва. Тому, дослідженням даної теми займалися багато вчених, серед них: Лебеда М.А. [1], Танасієнко Н.П. [2], Бондаренко О.М., Сліпенчук Г.В. [3], Іванчук Т.Г. [4], Коваль Л.П. [5], Сидоренко Р.В. [9], Славкова А.А. [8], Чередниченко Н.О. [9], Луценко І. С. [10] та інші.

Славкова А.А. і Лебеда М.А. охарактеризували погляди провідних вчених щодо теоретичних основ оподаткування доходів від малого бізнесу та вплив оподаткування на виконання фізичних осіб підприємців основних суспільних функцій підприємництва. Розподіл податкового навантаження між різними видами факторних доходів та податкового навантаження між господарюючими суб'єктами, що застосовують різні моделі господарської поведінки [8]. Так Бондаренко О.М. та Сліпенчук Г.В. дійшли висновку, що підприємцю при виборі системи оподаткування просто необхідно зважити всі переваги і недоліки обох систем оподаткування, щоб вибрати

найбільш прийнятну систему і в оподаткуванні, і в застосуванні [3]. А Коваль Л.П. зауважив, що для удосконалення спрощеної системи оподаткування потрібно забезпечення рівноправності для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, а також оптимізація податкового навантаження на різні групи платників єдиного податку, зокрема зниження ставок оподаткування для третьої групи платників єдиного податку, а також мінімізація платежів з єдиного соціального внеску, особливо для платників першої групи [5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідити структуру податкової системи та проаналізувати зміни, які відбулися в системі оподаткування малого бізнесу та спрогнозувати динаміку розвитку податків на майбутній період.

Основні результати дослідження. У більшості зарубіжних наукових праць одним із ключових факторів зростання тінізації економіки вважається саме тягар податків і соціальних внесків, який, за підсумками проведених Ф. Шнайдером досліджень із зазначеної тематики, визначає 45-52% впливу на її рівень. Частка усіх інших факторів, за підрахунками, становить 32-44% [12].

Утім, зокрема, для країн Східної Європи, в тому числі й України, серед головних причин розвитку тіньової економіки було виокремлено збільшення тягара податків і соціальних внесків, рівень безробіття, масштабну корупцію, а також обмеження свободи бізнесу [13].

Податкова система повинна будуватися по основі соціально-економічного становища країни. Для її ефективної реалізації потрібно враховувати всі особливості та умови існування держави у конкретний період часу.

Податкова система України – це складний структурований механізм, у якому всі компоненти взаємопов'язані. Вона складається з трьох основних блоків (рис.1).

Розглянемо зміни, які відбулися в системі оподаткування малого бізнесу України з 2011 по 2021 роки. Підприємці можуть обирати на якій системі оподаткування їм працювати: загальній чи спрощеній. Загальну систему оподаткування можуть обирати підприємці незалежно від масштабів бізнесу та кількості найманих працівників.

Набір податків, що передбачені загальною системою оподаткування – це податок доходи фізичних осіб, його ставка складає 18 % від прибутку та військовий збір 1,5%, також обов'язковим платежем є єдиний соціальний внесок 22% з доходу (однак не може становити менше ніж 22% від мінімальної заробітної плати). У 2021 році змін щодо платежів на загальній системі оподаткування не передбачається.

Все більше підприємців надають перевагу саме спрощеній системі, тому варто зазначити основні переваги та недоліки такого оподаткування. Серед позитивних сторін виділимо:

- 1) простота нарахування єдиного податку;
- 2) спрощене ведення бухгалтерського та податкового обліку;
- 3) відносна простота заповнення та подання податкової звітності;
- 4) звільнення від сплати низки податків і обов'язкових платежів.

Натомість негативними рисами є :

- 1) обмеження видів діяльності, обсягу доходу та кількості працівників;
- 2) обмеження обсягу доходу, отриманого підприємцями з метою застосування спрощених режимів;
- 3) розмір єдиного податку для платників першої та другої груп не залежить від результатів діяльності.

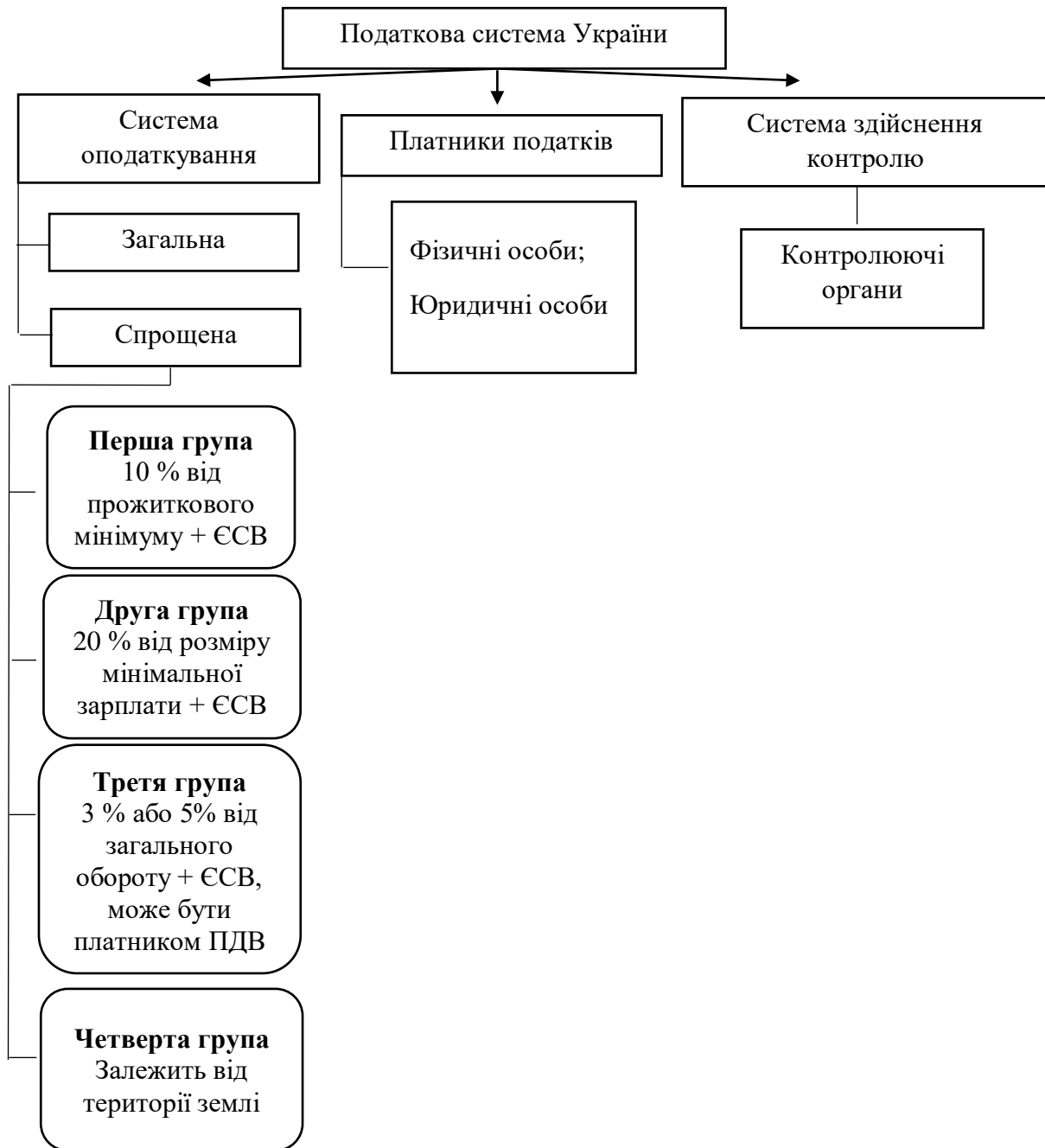

Рис. 1. Структура податкової системи України

Джерело: розроблено авторами

Так, обмеження, які застосовуються при переході на спрощену систему оподаткування (обмеження величини доходу та кількості найманих працівників) змушують підприємця навмисно приховувати реальні дані та тим самим збільшують обсяги тіньової економіки. Спрощена система застосовується при виконанні всіх критеріїв та слугує для зменшення податкового навантаження (рис. 2).

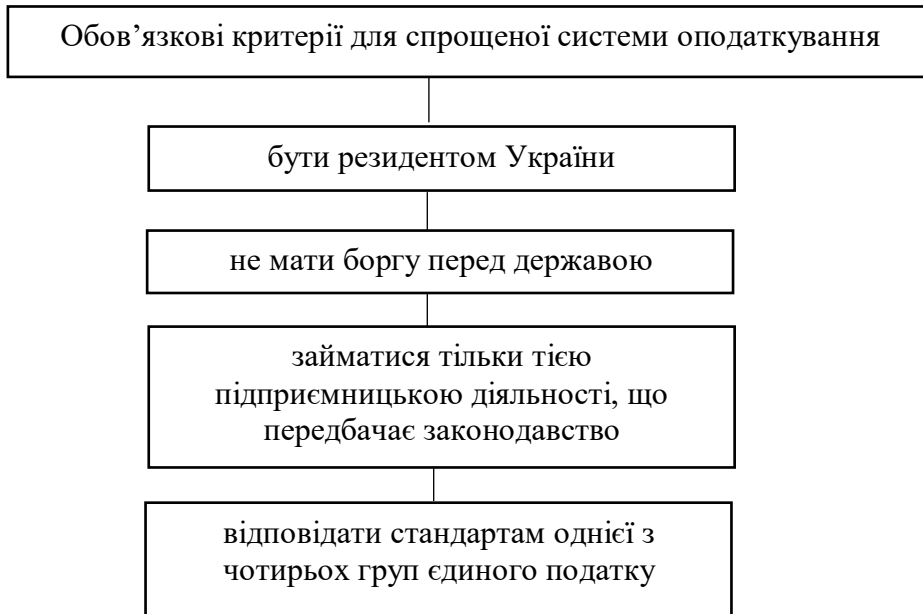

Рис. 2. Критерії для застосування спрощеної системи оподаткування

У свою чергу для спрощеної системи оподаткування державою передбачено 4 групи платників єдиного податку. Кожна з них має свої особливості та критерії.

У 2021 році відбудеться збільшення суми податків для ФОП. Так, ФОП-платники єдиного податку з 01.01.2021 р. повинні будуть здійснювати такі платежі (табл.1).

Таблиця 1

Сума податків для ФОП станом на 01.01.2021р.

	1 група	2 група	3 група
ЄСВ	1320 гривень (22% від мінімальної зарплати)	1320 гривень (22% від мінімальної зарплати)	1320 гривень (22% від мінімальної зарплати)
Єдиний податок	227 гривень (10% від прожиткового мінімуму)	1200 гривень (20% від мінімальної зарплати)	5% від доходу або 3% + ПДВ.

Так, станом на 01.01.2021 місячна мінімальна заробітна плата становить 6000 грн та мінімальний прожитковий мінімум – 2270 грн. [6] Виходячи з цих даних розмір ЄСВ складає 1320 грн. Для ФОП першої групи єдиний податок складає 10% від прожиткового мінімуму, а саме 227

грн. Для другої групи – 20% від мінімальної заробітної плати, тобто 1200 грн.

Мінімальний розмір ЄСВ залежить від мінімальної заробітної плати та ставки ЄСВ (табл. 2). Щороку рівень мінімальної заробітної плати збільшується, чим спричиняє ріст податків.

Таблиця 2

Розміри мінімального ЄСВ для приватних підприємців (грн.)

Період	Ставка ЄСВ	Мінімальний ЄСВ (загальний показник)	Мінімальний ЄСВ для ФОП 1 групи
з 01.01.2011 по 31.03.2011	34,7 %	326,53	
з 01.04.2011 по 30.09.2011	34,7 %	333,12	
з 01.10.2011 по 30.11.2011	34,7 %	341,80	
з 01.12.2011 по 31.12.2011	34,7 %	348,39	
з 01.01.2012 по 31.03.2012	34,7 %	372,33	
з 01.04.2012 по 30.06.2012	34,7 %	379,62	
з 01.07.2012 по 30.09.2012	34,7 %	382,39	
з 01.10.2012 по 30.11.2012	34,7 %	387,95	
з 01.12.2012 по 31.12.2012	34,7 %	393,50	
з 01.01.2013 по 30.11.2013	34,7 %	398,01	
з 01.12.2013 по 31.12.2013	34,7 %	422,65	
з 01.01.2014 по 31.12.2014	34,7 %	422,65	
з 01.01.2015 по 31.08.2015	34,7 %	422,65	
з 01.09.2015 по 31.12.2015	34,7 %	478,17	
з 01.01.2016 по 30.04.2016	22,0 %	303,16	
з 01.05.2016 по 30.11.2016	22,0 %	319,00	
з 01.12.2016 по 31.12.2016	22,0 %	352,00	
з 01.01.2017 по 30.04.2017	22,0 %	704,00	352,00
з 01.05.2017 по 30.11.2017	22,0 %	704,00	352,00
з 01.12.2017 по 31.12.2017	22,0 %	704,00	352,00
з 01.01.2018 по 31.12.2018	22,0 %	819,06	819,06
з 01.01.2019 по 31.12.2019	22,0 %	918,06	918,06
з 01.01.2020 по 31.08.2020	22,0 %	1039,06	1039,06
з 01.09.2020 по 31.12.2020	22,0 %	1100,00	1100,00
з 01.01.2021 по 30.11.2021	22,0 %	1320,00	1320,00

Дані дають можливість простежити тенденцію росту величини єдиного соціального внеску (рис. 3).

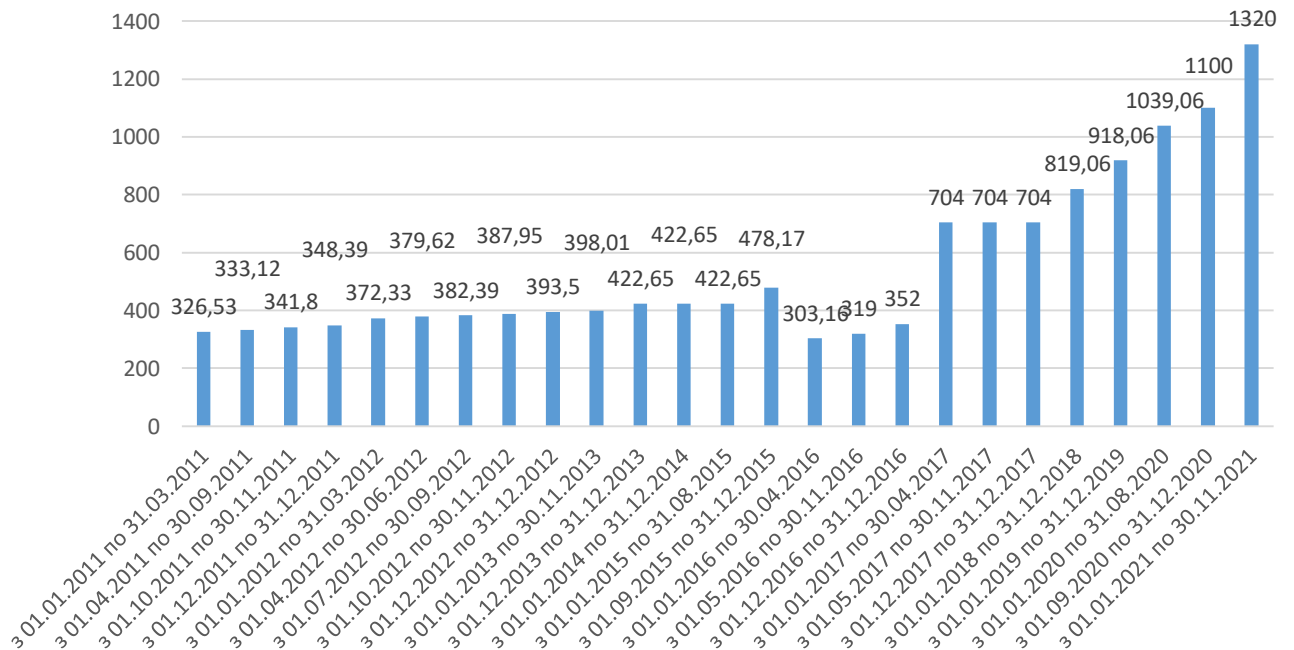

Рис. 3. Динаміка росту ЄСВ

Джерело: побудовано авторами за даними [6]

Так, до 2016 року ставка ЄСВ становила 34,7% і станом на 01.09.2016 склала 478,17 грн. починаючи з 01.01.2016 року розмір ЄСВ знизився до 22% – 303,16 грн. Це був найнижчий показник починаючи з 2011 року. Крім зниження ставки ЄСВ для роботодавців до рівня 22% для всіх категорій платників (виняток – спеціальні ставки нарахування ЄСВ для інвалідів (8,41, 5,3 і 5,5%), які залишилися без змін) було також скасовано залежність розміру ЄСВ від класу професійного ризику виробництва страхувальника та його утримання з найманих працівників, розширено перелік платників внеску.

Але таке значне зниження з 34,7% до 22%, не дозволило представникам малого бізнесу відчутти зниження податкового тягаря. Причина полягає в тому, що як запобіжний захід потенційного зниження надходжень ЄСВ було впроваджено наступне: підвищено розмір мінімальної заробітної плати 2017 року вдвічі, що автоматично призвело до зростання бази нарахування ЄСВ і ПДФО; збільшено максимальну базу нарахування ЄСВ – спочатку із 17 до 25 прожиткових мінімумів для

працевдатних осіб, тобто на 47%, а з 1 січня 2018 року – до 15-ти розмірів мінімальної зарплати.

Як видно з рис. 3 найвищий показник спостерігається на сьогодні (01.01.2021) – 1320 грн. При цьому, наприкінці 2021 року, уряд анонсує підвищення мінімальної заробітної плати з 6000 до 6500 грн. виходячи з цього мінімальний розмір ЄСВ буде становити (формула 1):

$$\text{ЄСВ} = 6500 \text{ грн} \times 22\% = 1430 \text{ грн} \quad (1)$$

Таким чином, спираючись на дослідження можна спрогнозувати, який вигляд матиме динаміка росту розміру ЄСВ станом на 01.12.2021 рік (рис. 4):

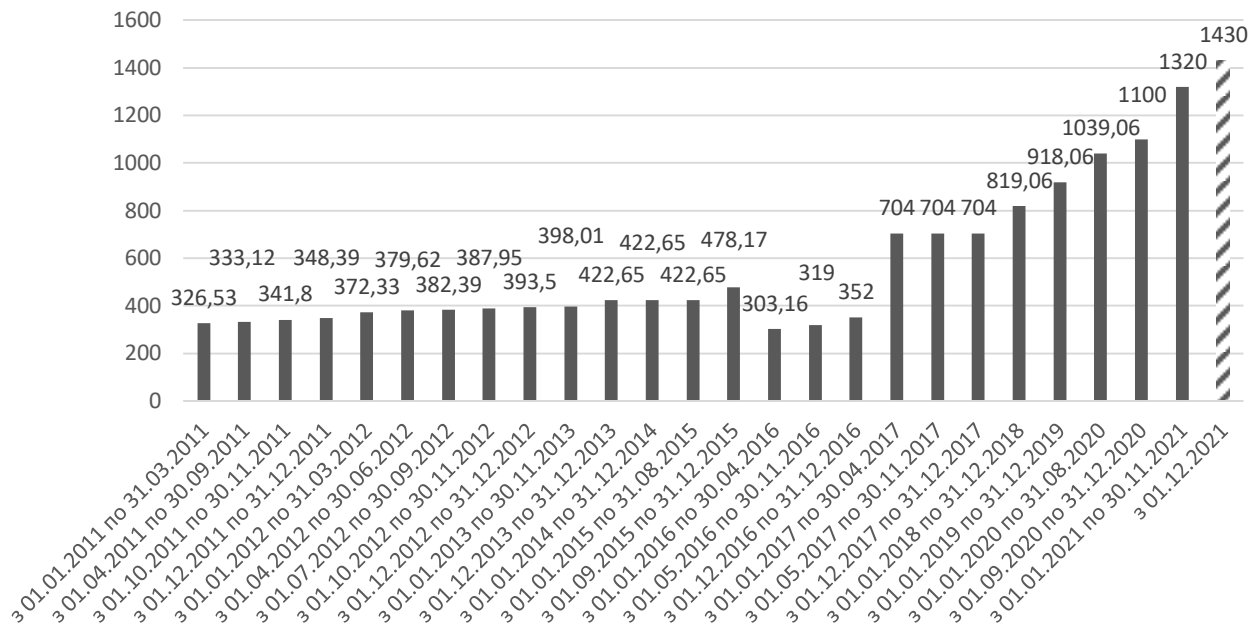

Рис. 4. Динаміка росту ЄСВ станом на 01.12.2021 р.

Джерело: розроблено авторами

Отже, з 01.12.2021 року мінімальний розмір ЄСВ зросте на 7,7% и буде становити 1430 грн.

Єдиного податку для другої групи ФОП потрібно буде сплатити 20% від мінімальної заробітної плати (ф. 2), а саме:

$$\text{Єдиний податок} = 6500 \times 20\% = 1300 \text{ грн} \quad (2)$$

Так, єдиний податок для другої групи складатиме 1300 грн, що на 100 грн або 8,3% більше.

Проведемо аналогічні розрахунки єдиного податку для першої групи ФОП. Так, станом на 01.12.2021 прожитковий мінімум складатиме 2481 грн., тому підприємцю на спрощеній системі потрібно буде заплатити 10% з цієї суми (формула 3), а саме:

$$\text{Єдиний податок} = 2481 \times 10\% = 248,1 \text{ грн} \quad (3)$$

Таким чином, підприємцю на першій групі спрощеної системи оподаткування потрібно буде сплачувати 248,1 грн, що на 21,1 грн або 9,2% більше. Так, з 01.12.2021 року ФОП першої групи зобов'язані сплачувати 248,1 грн єдиного податку, а ФОП другої групи – 1300 грн, тоді як мінімальний розмір ЄСВ становитиме 1430 грн.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Існуючі тенденції передбачають поступове зниження привабливості спрощеної системи оподаткування. Підприємцям потрібно постійно стежити за змінами в системі оподаткування та враховувати всі особливості з метою зниження податкового навантаження на бізнес. З боку держави варто забезпечити прозорі умови співпраці з платниками податків, задля запобіганню спроб уникнення від сплати податків та переходу у тіньову економіку.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні спрощеної системи оподаткування та механізмів оподаткування першої, другої та третьої груп платників податків.

Література

1. Лебеда М.О., Оподаткування малого підприємництва: зарубіжний досвід і проблематика України // Фінанси, облік і аудит. 2017. №2.
URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/22903/97-109.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Танасієнко Н.П., Ємчук Л.В., Саламаха Д.В. Порівняльна характеристика системи оподаткування фізичних осіб-підприємців //

- Приазовський економічний вісник. 2017. №5. URL:
http://rev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/66.pdf
3. Бондаренко О.М., Сліпенчук Г.В., Системи оподаткування для малого бізнесу: їх переваги та недоліки // Проблеми системного підходу в економіці. 2016. № 2(56). URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_56_2016_ukr/13.pdf
 4. Іванчук Т. Г., Роль спрощеної системи оподаткування у розвитку малого підприємництва в Україні // Наукові записки. Серія "Економіка". 2010. № 15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157584309.pdf>
 5. Коваль Л.П., Зміни у спрощеній системі оподаткування та їх вплив на фінансову безпеку малого підприємництва // Науковий вісник НЛТУ України. 2012. № 22.1. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_1/244_Kow.pdf
 6. Міністерство фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/social/>
 7. Сидоренко Р.В. Особливості нарахування та сплати єдиного соціального внеску у фізичних осіб-підприємців // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. № 24. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/2/33.pdf
 8. Славкова А. А., Лебеда М. О. Природа доходів малого підприємництва та теоретичні основи їх оподаткування. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16207332705457.pdf>
 9. Чередниченко Н.О. Вплив зміни ЄСВ на малий бізнес в Україні // Проблематика та сучасні тенденції впливу податкової реформи на зміни фінансово-кредитних відносин : монографія. 2018. С. 18-23. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/5633>
 10. Луценко І. С. Оподаткування платників єдиного податку в сучасних умовах впровадження податкової реформи // Журнал "Економіка та

держава". 2020. № 6. URL:
<http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4665&i=21>

11. Солованюк С.М. Спрощена система малого бізнесу в Україні // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 2 (24). URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/1490953057675.pdf#page=127>
12. Schneider F. The Shadow Economy and Shadow Economy Labor Force: What Do We (Not) Know? IZA Discussion Paper. 2011. № 5769. URL : <http://ftp.iza.org/dp5769.pdf>.
13. Schneider F. The size and development of the shadow economies of Ukraine and six other eastern countries over the period of 1999–2015. Економіка розвитку. 2016. № 2 (78). С. 12–20.

References

1. Lebeda M.O., Opodatkuvannja malogho pidpryjemnytva: zarubizhnyj dosvid i problematyka Ukrajinj // Finansy, oblik i audyt. 2017. #2. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/22903/97-109.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Tanasijenko N.P., Jemchuk L.V., Salamakha D.V. Porivnjajlna kharakterystyka systemy opodatkuvannja fizychnykh osib-pidpryjemciv // Pryazovsjkyj ekonomichnyj visnyk. 2017. #5. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/66.pdf
3. Bondarenko O.M., Slipenchuk Gh.V., Systemy opodatkuvannja dlja malogho biznesu: jikh perevaghy ta nedoliky // Problemy systemnogho pidkholdu v ekonomici. 2016. # 2(56). URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_56_2016_ukr/13.pdf
4. Ivanchuk T. Gh., Rolj sproshhenoji systemy opodatkuvannja u rozvytku malogho pidpryjemnytva v Ukrajinj // Naukovi zapysky. Serija "Ekonomika". 2010. # 15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157584309.pdf>

5. Kovalj L.P., Zminy u sproshhenij systemi opodatkuvannja ta jikh vplyv na finansovu bezpeku malogho pidpryjemnytva // Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy. 2012. # 22.1. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_1/244_Kow.pdf
6. Ministerstvo finansiv. URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/social/>
7. Sydorenko R.V. Osoblyvosti narakhuvannja ta splaty jedynogho socialnogho vnesku u fizychnykh osib-pidpryjemciv // Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. 2017. # 24. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/2/33.pdf
8. Slavkova A. A., Lebeda M. O. Pryroda dokhodiv malogho pidpryjemnytva ta teoretychni osnovy jikh opodatkuvannja. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16207332705457.pdf>
9. Cherednychenko N.O. Vplyv zminy JeSV na malyj biznes v Ukraini // Problematyka ta suchasni tendenciji vplyvu podatkovoji reformy na zminy finansovo-kredytnykh vidnosyn : monohrafija. 2018. S. 18-23. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/5633>
10. Lucenko I. S. Opodatkuvannja platnykiv jedynogho podatku v suchasnykh umovakh vprovadzhenja podatkovoji reformy // Zhurnal "Ekonomika ta derzhava". 2020. # 6. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4665&i=21>
11. Solovanjuk S.M. Sproshhena systema malogho biznesu v Ukraini // Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka». 2017. # 2 (24). URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/1490953057675.pdf#page=127>
12. Schneider F. The Shadow Economy and Shadow Economy Labor Force: What Do We (Not) Know? IZA Discussion Paper. 2011. # 5769. URL : <http://ftp.iza.org/dp5769.pdf>.
13. Schneider F. The size and development of the shadow economies of Ukraine and six other eastern countries over the period of 1999–2015. *Ekonomika rozvytku*. 2016. # 2 (78). S. 12–20.